

PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de
VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE
van de
Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen

Redactieadres : W. De Prins, Diksmuidelaan 176, 2600 Berchem. Tel. : 03/322.02.35

Jaargang 11

1 oktober 1983

Nummer 4

EUPITHECIA ACTAATA Walderdorff, **EEN NIEUWE SOORT VOOR DE BELGISCHE FAUNA** (Lepidoptera, Geometridae)

(Willy DE PRINS)

Op 4 juni 1980 ving G. DE PRINS een mannetje van Eupithecia actaeata Walderdorff te Belvaux (prov. Namen). De soort werd nog niet eerder uit België vermeld, hoewel HEIM DE BALSAC & CHOUL (1973) haar aanwezigheid veronderstelden. Het dier, dat op licht werd gevangen, was tamelijk afgevlagen, en enkel een preparatie van het genitaalapparaat kon de eerste, voorlopige determinatie bevestigen.

De rups leeft in onze streken op Actaea spicata. Ze is lichtgroen zoals de bladeren van de voedselplant en heeft bruine tot rode vlekken op de rug. Deze vlekken kunnen variëren in vorm en grootte. De rups zit hoofdzakelijk langs de onderzijde van de bladeren. Haar aanwezigheid wordt verraden door de ronde gaten die zij erin vreet tussen de nerven. Volgens FORSTER (1973-1981) zou de rups ook van de bloemen en de onrijpe bessen eten, maar waarschijnlijk gaat het hier om een verwisseling met E. immundata, de tweede Eupithecia-soort die op Actaea spicata leeft. De beste tijd om de rupsen te zoeken is einde augustus en begin september. De dieren zijn dan klaar om te verpoppen en hebben hun maximale lengte van iets meer dan 20 mm bereikt.

De rupsen kruipen voor de verpopping in de grond, waar ze een zacht spinsel maken. De pop is ongeveer 8 mm lang. Het popstadium duurt ongeveer 7 maanden en de vlinders verschijnen in mei en juni. Op verscheidene plaatsen heeft men ook enkele imago's aangetroffen in de tweede helft van juli en in augustus, wat wijst op het bestaan van een (partiele) tweede generatie. Inderdaad is bij kweekproeven gebleken dat sommige rupsen snel groeien in optimale omstandigheden.

De soort komt voor in vochtige, schaduwrijke bossen waarin Actaea spicata groeit. Deze plant komt in België uitsluitend ten zuiden van Samber en Maas voor, het meest nog in de Kalkstreek. In de literatuur wordt ook Thalictrum aquilegifolium als voedselplant vermeld, maar deze plant komt in ons land uitsluitend in aanplantingen voor. Ook Viburnum opulus wordt nogal eens vermeld, maar de vlinder komt in de vrije natuur niet op deze plant voor. Waarschijnlijk stamt dit gegeven van een kweek waarbij Viburnum werd gebruikt als vervanging van Actaea spicata. Overigens is de kweek op Viburnum niet steeds zo succesrijk (OLIVIER, 1969).

E. actaeata komt voor in de gematigde gordel van West-Europa tot Oost-Azië. Hoewel COCKAYNE (1952) verscheidene malen naar de rupsen op Actaea spicata zocht, kon hij de soort niet vinden in Groot-Brittannië. Ook in Nederland is actaeata niet gevonden. In Frankrijk komt de soort voor in enkele noordelijke departementen en in de gebergten : Eure, Meurthe-et-Moselle, Alsace, Hautes-Pyrénées, Hautes-Alpes, Alpes-Maritimes (LHOMME, HERBULOT, HEIM DE BALSAC & CHOU). In Duitsland werden enkele exemplaren gevonden in Westfalen (WEIGT) en verder komt actaeata er voor in Oost-Pruisen en Beieren (STAUDINGER). Verder naar het noorden komt de soort voor op verscheidene plaatsen in Denemarken (HOFFMEYER). Zij is er ook aangetroffen in Noorwegen en Finland. Oostwaarts leeft de soort in Zwitserland, Oostenrijk, Hongarije, Tsjecho-slowakije, Albanië, Bosnië en verder tot in de Amoer- en Ussuridistrikten en tot op het Kamtsjatka-schiereiland (STAUDINGER, PROUT). Waarschijnlijk komt de soort ook voor op Japan (DIETZE).

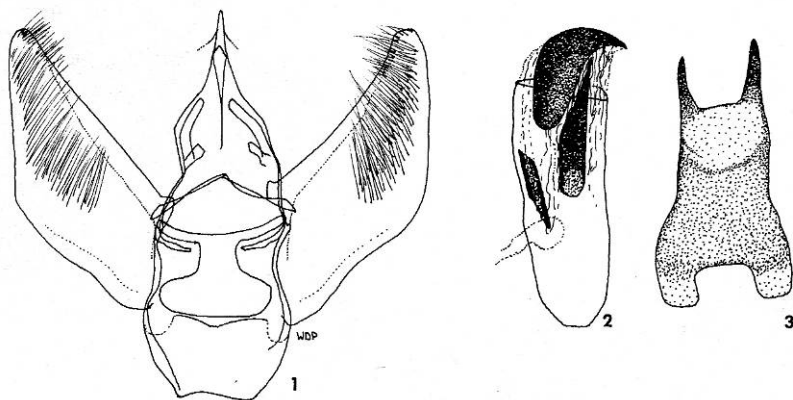

Fig. : Mannelijk genitaalapparaat van Eupithecia actaeata Walderdorff:

1. Ventraal aanzicht van het apparaat, zonder aedoeagus,
2. Aedoeagus,
3. Ventraalplaatje.

Literatuur :

- COCKAYNE, E.A., 1952a. A Search for Larvae of Eupithecia actaeata Walderdorff and Eupithecia immundata Zeller.
Ent.Rec.J.Var. 64 : 11-12.
- COCKAYNE, E.A., 1952b. A Search for Larvae of Eupithecia actaeata Walderdorff and E. immundata Zell. A Postscript.
Ent.Rec.J.Var. 64 : 104-106.
- DE LANGHE, J.-E. et al., 1973. Nouvelle Flore de la Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg, du Nord de la France et des Régions voisines (Ptéridophytes et Spermatophytes). Brussel, p. 42, 57, 486.
- DIETZE, K., 1913. Biologie der Eupitheciën. Berlin, p. 71-72, T. 46.
- FORSTER, W. & T.A. WOHLFAHRT, 1973-1981. Die Schmetterlinge Mitteleuropas, Band V Spanner (Geometridae). Stuttgart, p. 160, T. 14.
- HEIM DE BALSAC, H. & M. CHOUL, 1973. Les Lépidoptères de la Gaume Franco-Belge (Esquisse zoogéographique et liste des espèces) (suite). Alexanor 8 (2) : 85-96.
- HERBULOT, C., 1952. Capture d'Eupithecia faites à Buré (Meurthe et Moselle). Lambillionea 52 (9-10) : 51-55.
- HERBULOT, C., 1965. Deuxième note sur les Eupithecia de Buré (Meurthe et Moselle). Lambillionea 64 (9-10) : 33-35.
- HOFFMEYER, S., 1966. De Danske Mølere, 2de uitgave. Aarhus, p. 222, T. 10, 23.
- LHOMME, L. 1923-1935. Catalogue des Lépidoptères de France et de Belgique, Volume I. Douelle, Lot, p. 535, nr. 1364.
- OLIVIER, R., 1969. Eupithecia actaeata Wald. dans l'Eure.
Alexanor 6 (4) : 189-191.
- PROUT, L.B. in A. SEITZ, 1915. Die Gross-Schmetterlinge der Erde. I. Abteilung : Die Gross-Schmetterlinge des Paläarktischen Faunengebietes. 4. Band : Die spannerartigen Nachtfalter. Stuttgart, p. 282, T. 12.
- PROUT, L.B. in A. SEITZ, 1954. Die Gross-Schmetterlinge der Erde. Supplement zu Band 4. Die Spanner des Paläarktischen Faunengebietes. Stuttgart, p. 191.
- STAUDINGER, O. & H. REBEL, 1901. Catalog der Lepidopteren des paläarktischen Faunengebietes. Berlin, p. 312, nr. 3565.
- VAN ROMPAEY, R. & L. DELVOSALLE, 1972. Atlas van de Belgische en Luxemburgse Flora, Pteridofyten en Spermatofyten. Brussel, kaarten 202 en 943.
- WEIGT, H.J., 1976. Die Blütenspanner Westfalens (Lepidoptera, Geometridae). Teil 1. Die Imagines und ihre Verbreitung.
Naturw. Mitt. Dortmund 10 : 61-154.
- WEIGT, H.J., 1977. Die Blütenspanner Westfalens (Lepidoptera, Geometridae). Teil 2. Die Raupen und ihre Futterpflanzen.
Naturw. Mitt. Dortmund 11 : 41-98.

WEIGT, H.J., 1978. Die Blütenspanner Westfalens (Lepidoptera, Geometridae). Teil 3. Morphologie und Anatomie. Naturw. Mitt. Dortmund 12 : 9-77.

Summary : The author mentions a new Lepidoptera species for the Belgian fauna : Eupithecia actaeata Walderdorff (Geometridae). One male was taken at Belvaux (prov. Namur) on June 4th, 1980. The caterpillar feeds on Actaea spicata which occurs only in the southern half of Belgium.

Résumé : L'auteur prit un mâle d'Eupithecia actaeata Walderdorff (Geometridae), à Belvaux (prov. Namur) le 4 juin 1980. C'est une espèce nouvelle pour la faune belge. La chenille se nourit des feuilles d'Actaea spicata, une plante qui ne se trouve que dans la partie méridionale de la Belgique.

W.O. DE PRINS : Diksmuidelaan 176, B-2600 ANTWERPEN;

NIEUWE VINDPLAATS VAN CONINOMUS BIFASCIATUS

Reitter

(Coleoptera, Lathridiidae)

(R. DALL'ASTA)

Bij het prepareren van enkele Lathridius sp. en Enicmus sp., deels gezeefd uit wilgenmalm, deels uit detritus van Typha, werd mijn aandacht getrokken door een bleekgele Coninomus die ik voordien nog nooit had aangetroffen in het Krekengebied. Bij nader inzicht betrof het de recent geïmporteerde C. bifasciatus. Het diertje bezet dezelfde ecologische niche als de overige Lathridiidae, en voedt zich met rottend plantaardig materiaal. Zijn predatoren zijn doorgaans Carabidae en Staphylinidae (genera : Pterostichus, Philonthus en misschien Tachyporus) die samen in het zeefsel voorkamen.

Vindplaatsen : rietgordel van de Boerekreek (16-04-1980)
drinkplas in een weide (mei en juni 1982)
(Krekengebied, provincie Oost-Vlaanderen)

R. DALL'ASTA : Zonnebloemstraat 25, B-9900 EEKLO.
